
досліджень, адже власної наукової бази з проблем ринкової економіки в нас не було. Чи не забагато і на якому матеріалі написані ці дисертації? Для нашої науки і суспільства це вже не плюс, а мінус.

Науковій спільноті час прийти до тями. Слід відрізнити чесних науковців від скопища далеких від науки «плодоносців макулатури» та їх покровителів. І все ж ми не втрачаємо надії, що всякі малонаукові дурниці на сторінках збірників, вісників та інших видань (а потім і дисертацій) будуть зустрічатись рідше, а уваги буде більше приділено практичній суті та значимості наукових досліджень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Марковський Д. Кадастровий абсурд: виробничий брак чи спланована диверсія? / Дзеркало тижня, № 6 від 15.02.2013 р.
2. Тимченко С. Публічний земельний кадастр не вигідний лише корупціонерам / Дзеркало тижня, № 4 (101) від 02.02.2013 р.–С. 7.
3. Боровий В. Проблеми та пропозиції до якості підготовки фахівців напряму «Геодезія, картографія та землеустрій» / Землевпорядний вісник.– № 7.– 2013 р.– С.7-11.
4. Боровий В. Про підготовку кадрів у зв'язку з утворенням Державної служби України з питань геодезії, картографії та кадастру/ Землевпорядний вісник.– № 11.– 2014 р.– С.20-23.
5. Суржик Л. Кульова порука / Дзеркало тижня.– № 24 (121) .– С.1–12.

УДК 528, 332.3

Матвеев В.О.

ФІЛОСОФСЬКИЙ ПІДХІД ДО ОСМИСЛЕННЯ МОЖЛИВИХ ШЛЯХІВ ІНТЕНСИФІКАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

Аналізуючи процес підготовки спеціалістів різного профілю в сучасній вищій школі, можна зазначити, що він характеризується певною суперечливістю і навіть парадоксальністю. Введення Болонської системи, з одного боку, дозволило нашим студентам в певній мірі наблизитися до європейських стандартів навчання, а з іншого ж боку – зменшення кількості аудиторних годин і відповідне збільшення годин, що відводяться на самостійну роботу, погіршило якість освіти, оскільки як відомо – «західний студент вчиться – нашого вчать». Тому сподівання, що вітчизняний студент буде інтенсивно оволодівати знаннями, проявляючи при цьому чудеса свідомості і відповідальності, в більшості випадків є досить утопічними.

Наш сучасний студент також суттєво відрізняється (причому знову ж таки не найкращим чином) і від колишнього радянського, оскільки останній «навчався і підробляв», то наш – «працює і підучується». До речі, якщо у радянського студента все ж формувалися певні ідеологічні засади, чому сприяла система гуманітарних дисциплін, то в дев'яностих роках почався процес «деідеологізації навчального процесу», хоча сам термін «ідеологія» не являється якимось негативним чи лайливим і, тим більш, не зводиться до марксистської ідеології, а являє собою «систему поглядів, теорій, концепцій, умонастроїв та відповідних їм інститутів». Логічно припустити, що відсутність державної ідеології ніколи не дозволить нам побудувати процвітаючу державу, а відсутність у молодих людей

світогляду, який повинен характеризуватися системністю, науковістю, патріотизмом, гуманістичною спрямованістю та ще багатьма позитивними моментами не дозволить їм стати повноцінними громадянами нашої держави.

Інше важливе протиріччя у викладанні гуманітарних дисциплін полягає у тому, що з одного боку, в навчальному процесі присутні конкретні дисципліни, які стосуються окремих проблем людини (психологія, педагогіка, етика, естетика, соціологія, історія та ін.). А з другого боку, є нагальна потреба в дисциплінах, які давали б змогу репрезентувати людську особистість в аспекті її розвитку, самореалізації та надавали б конкретні рекомендації до застосування теорії на практиці. Необхідно враховувати, що з тих пір як існує наука, різні її галузі так чи інакше торкалися проблеми вивчення людини. Кожна конкретна наука розглядала людину з своєї позиції та пропонувала свої моделі людини. В той же час, людство завжди мало потребу осягнути людину як багатогранну цілісність і це особливо гостро відчувається саме зараз.

Відомо, що цікавість до людини, зокрема, до розвитку її індивідуальних здібностей значно загострюється в кризові або переломні моменти історії, а саме такий момент і переживає зараз Україна, як врешті й інші країни пострадянського простору. Відсутність цілісної системи самореалізації особистості є одним з чинників, що створюють досить загрозливу демографічну ситуацію в нашій країні. Крім того, стає все більш зрозумілим, що безупинне вдосконалення техніки вимагає такого ж вдосконалення і від сучасної людини. Людська діяльність стає все складнішою і потребує все більш високого інтелектуального і фізичного потенціалу, максимальної адаптивності, здатності швидко оцінювати ситуацію, вміння ефективно оперувати постійно зростаючим обсягом інформації, швидко і відповідально приймати рішення.

В 1990 р., за часів існування Радянського Союзу, трьом вузам, а саме – Московському державному педагогічному інституту ім. В.І.Леніна, Ленінградському державному педагогічному інституту ім. А.І.Герцена та Луцькому державному педагогічному інституту ім. Лесі Українки було доручено розробити навчальні курси з людинознавства. В Луцьку цією проблемою займався доктор філософських наук, професор Р.А. Арцішевський., автор першого підручника «Світ і людина» [1] для школярів 8-го класу. Ним була створена кафедра людинознавства, відкритий факультет перекваліфікації з даної дисципліни, створений Республіканський центр світоглядної освіти молоді, а потім на базі Центру – Інститут соціальних наук. Однак, маючи деякі труднощі фінансово-матеріального характеру та певну віддаленість Луцька від центру, робота в цьому напрямку на даний час ведеться не зовсім успішно. Аналогом підручника Р.А.Арцішевського є підручник для вишів «Людина і світ» [2]. В березні 2005 року в Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова була заснована кафедра філософської антропології, на якій читаються такі курси, як: «Філософська антропологія»; «Проблема людини в філософії»; «Людина в контркультурі сучасності»; «Філософська та релігійна антропологія»; «Культурна антропологія»; «Порівняльна антропологія»; «Людина в східній та західній культурі» та ін. Але дана кафедра укомплектована викладачами за мінімумом і не займає, на жаль, пріоритетного стану як, наприклад, кафедри філософії та культурології. Що ж стосується Київського національного університету ім. Тараса Шевченка, який є, свого роду, флагманом української вищої освіти, то подібна кафедра так і не була створена. Хоча, виходячи з відомої на даний момент тези, що олюднення усього простору соціальних відносин, визнання неповторності, самобутності кожної людини за вищу цінність, визначає як стратегічну мету держави, яка претендує на статус демократичної, можна зробити висновок про необхідність введення не лише створення подібних кафедр, а й відкриття нової спеціальності за назвою «Проблеми розвитку людини» або «Людинознавство».

Логічно також вважати, що читання курсів за даною спеціальністю було б вельми корисним для загального розвитку студентів і мало б бути введено на всіх спеціальностях і у всіх вишах так, як обов'язковими є курси з філософії, етики, релігієзнавства та інших дисциплін.

Автор статті вважає, що процес підготовки будь-якого спеціаліста як гуманітарного, так і не гуманітарного профілю повинен починатися з формування у студента найбільш загальних, філософських, інтегративних уявлень про людину, що базуються на таких засадних принципах, як гуманізм, системність, цілісність та ін. (причому бажано, щоб цей процес починався ще в школі). Це повинно створити базу для поглибленого вивчення більш конкретних дисциплін, що розглядають людину в конкретних сферах її життєдіяльності, таких як праця, родина, освіта, культура, політика, екологія та ін. Такий підхід робить можливим здійснення справжньої гуманізації освіти, про яку так багато говорять в останні роки.

Крім того, треба враховувати той факт, що новітні відкриття, які формують сучасну картину світу, для свого осягнення вимагають зовсім іншого гносеологічного підходу, ніж в попередні епохи, де б в центрі стояла людина в усій її повноті зв'язків з Природою, Суспільством, Космосом. Таким чином, мова йде про створення національної концепції самореалізації особистості.

Підкреслюючи актуальність цієї проблеми, також необхідно вказати на той факт, що, не зважаючи на досить велику кількість літератури, де висвітлюються аспекти самореалізації особистості, до сих пір не існує ні єдиної концепції самореалізації особистості, ні єдиної методологічної бази для визначення даного поняття; більш того, сам термін «самореалізація» до недавнього часу був відсутнім у вітчизняній довідковій літературі, так само як і в довідковій літературі країн СНД. Однією з спроб заповнити цю лаку є стаття автора в співавторстві з Н. Хамітовим «Самореалізація особистості» в словнику з філософської антропології [3].

Відсутність національної системи самореалізації особистості веде до великих втрат в культурному, соціальному, моральному, духовному та інших аспектах нашого життя. Ігнорування ж проблеми самореалізації людини може стати причиною самознищення всього людства, практично мова йде про своєрідний духовний Чорнобиль, який проявляється у вигляді зростання психічних захворювань, злочинності, алкоголізму, наркоманії і загальної деморалізації.

Виходячи з цього, можна говорити про те, що назріла нагальна потреба переходу вищої школи від екстенсивного шляху формування знань (який в основному полягає в їх засвоєнні на логічному рівні) до інтенсивного, який полягає в застосуванні передових технологій розвитку здібностей самої людини. Оскільки вища школа на даний момент з цією проблемою не справляється, то ініціативу перехоплюють різноманітні курсам-тренінги, вартість проходження яких буває непомірно високою для пересічних громадян.

ЛІТЕРАТУРА

1. Арцішевський Р. А. Світ і людина : пробний підруч. Для 8 кл. / Р. А. Арцішевський. – К: Освіта, 1992. – 208 с.
2. Людина і світ : підручник / Л. В. Губерський, А. О. Приятельчук, В. П. Андрущенко та ін.; за ред. Л. В. Губерського, А. О. Приятельчука. – К. : Укр. Центр духов. Культури, 1999. – 512 с.
3. Матвеев В. А. Самореализация личности / В. А. Матвеев, Н. В. Хамитов // Философская антропология: словарь / под ред. Доктора философских наук, профессора Н. Хамитова. – К. : КНТ, 2011. – С. 319-320.